

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ, ગાંધીનગરના પત્ર-કમાંક
જીસીઈઆરટી / અભ્યાસક્રમ / 2012 / 1331-32, તા. 1-2-2012 - થી મંજૂર

સંસ્કૃત

ધોરણ 8
(પ્રથમ સત્ર)

શિક્ષક અને વાલી માટે અલાયદી
શિક્ષક-આવૃત્તિ તૈયાર કરવામાં આવી છે,
જેનો ઉપયોગ અવશ્ય કરશો.

પ્રતિજ્ઞાપત્રમ्

ભારતं મમ દેશः।
સર્વे ભારતીયાઃ મમ ભ્રાતરઃ ભગિન્યઃ ચ સત્તિ।
મમ માનસે દેશસ્યુહા અસ્તિ। સમૃદ્ધિસહિતં વિવિધતાપરિપૂર્ણ
તસ્ય સંસ્કૃતિગૌરવમ् અનુભવામિ।
અહં સદા તત્પાત્રં ભવિતું યતં કરિષ્યામિ।
અહં મમ પિતરૌ આચાર્યાન् ગુરુજનાન् ચ પ્રતિ આદરભાવં
ધારયિષ્યામિ।
પ્રત્યેકેન સહ શિષ્ટવ્યવહારં ચ કરિષ્યામિ।
અહં મમ દેશાય દેશબાન્ધવેભ્યઃ ચ મમ નિષ્ઠામ् અર્પયામિ।
તેણાં કલ્યાણે સમૃદ્ધાં ચ એવ મમ સુખમ् અસ્તિ।

રાજ્ય સરકારની વિનામૂલ્યે યોજના હેઠળનું પુસ્તક

નિર્માણ

ગુજરાત શૈક્ષણિક
સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ
ગાંધીનગર

મુદ્રણ

ગુજરાત રાજ્ય શાખા
પાઠ્યપુસ્તક મંડળ
ગાંધીનગર

© ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ, ગાંધીનગર

આ પાઠ્યપુસ્તકના સર્વ હક ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળને હસ્તક છે.
 આ પાઠ્યપુસ્તકનો કોઈ પણ ભાગ કોઈ પણ રૂપમાં ગુજરાત રાજ્ય શાળા
 પાઠ્યપુસ્તક મંડળના નિયામકની લેખિત પરવાનગી વગર પ્રકાશિત કરી શકાય નહિ.

નિર્માણ-સંયોજન :

ડૉ. ટી. એસ. જોધી
 હરેશ ચૌધરી
 ઈકબાલ વોરા
 ચંદ્રેશ પાલ્લીઆ

કન્વીનર :

નરેન્દ્ર રાવલ

લેખન-સંપાદન :

નરેન્દ્ર રાવલ
 કનુભાઈ કરકર
 ઋતા પરમાર
 પરેશાબહેન ઠાકર

પરામર્શન :

પ્રવીણચન્દ્ર જાની	રાજેશ બારોટ
અમી જોધી	કલેશકુમાર મહાજન
કલેશકુમાર પટેલ	પ્રફુલ્લભાઈ કાતરિયા

ચિત્રાંકન :

મણિલાલ રાજપુત	બિપિનચંદ્ર પટેલ
રસિક વાધેલા	અશોક પટેલ
તુખ્યાર દલવી	

ટાઇટલ ડિઝાઇન

ધર્મેશ ચાવડા

મુદ્રણ-આયોજન :

શ્રી હરેશ એસ. લીલાચીયા
 (નાયબ નિયામક: ઉત્પાદન)

પ્રસ્તાવના

RTE-2009 તેમજ NCF-2005ને ધ્યાનમાં રાખીને સમગ્ર દેશમાં પ્રાથમિક શિક્ષણનાં અભ્યાસક્રમ, પાઠ્યક્રમ અને પાઠ્યપુસ્તકો તેમજ સમગ્ર શિક્ષણ-પ્રક્રિયામાં બદલાવ થઈ રહ્યો છે. આ બદલાવ મુખ્યત્વે જે-તે વિષયો અંગેની આપણી સમજ તેમજ શિક્ષણ-પ્રક્રિયા અંગેની સમજ અંગેનો છે. બાળકની સર્જનશીલતા, વિચારશક્તિ, તર્કશક્તિ અને પૃથક્કરણ કરવાની આવહત વિકસે એ નવા અભ્યાસક્રમનો મુખ્ય હેતુ છે. આ પાઠ્યપુસ્તકોમાં આપવામાં આવેલી પ્રવૃત્તિઓ એવી રીતે યોજવામાં આવી છે કે જેથી પ્રવૃત્તિ પછી એ અંગે ચર્ચા અથવા ચિંતન થાય, ઉપયોજન થાય અને શું શીખ્યા એ પણ તારવી શકાય. બાળકોને અવારનવાર વ્યક્તિગત રીતે તેમજ સામૂહિક રીતે નાનાં કે મોટાં જૂથમાં કામ કરવાનો - ભણવાનો અવસર મળે એવી અધ્યયન-પ્રક્રિયામાં મદદરૂપ બને એવાં પાઠ્યપુસ્તકો બનાવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે. અલબત્તા, નવા અભ્યાસક્રમ મુજબ પાઠ્યપુસ્તક પોતે પણ આખરે તો એક અધ્યયન-સામગ્રી છે, લક્ષ્ય નથી. મતલબ કે સાધન છે, સાધ્ય નથી. તેથી પાઠ્યપુસ્તક પોતે સમગ્ર શિક્ષણનું સાધન ન જ બની શકે તેમ છતાં એવું જરૂર કહી શકાય કે પ્રવૃત્તિલક્ષી શિક્ષણની આ તરાફ કદાચ સૌપ્રથમ વાર પ્રયોજાઈ રહી છે. આશા છે કે, આ પાઠ્યપુસ્તકોના ઉપયોગ દ્વારા અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયા સરળ તેમજ રોચક બનશે.

નવા અભ્યાસક્રમ, પાઠ્યક્રમ અને પાઠ્યપુસ્તકોના નિર્માણની સમગ્ર પ્રક્રિયામાં માન. અગ્રસચિવશ્રી તેમજ પ્રાથમિક શિક્ષણ સચિવશ્રી તરફથી સતત પ્રેરણા અને પ્રોત્સાહન મળી રહ્યાં છે.

આ સમગ્ર પ્રક્રિયામાં IGNUS-erg ટીમના સભ્યોએ પણ સતત માર્ગદર્શન આપતા રહીને સ્ટેટ રિસોર્સ જૂથના સભ્યોને સજ્જ બનાવ્યા છે. UNICEFનો સહયોગ પણ આ આખી પ્રક્રિયા દરમિયાન મળ્યો છે. જે-તે વિષયના કોર શ્રુપના સભ્યોએ પણ વખતોવખત સહયોગ આપ્યો છે.

એક વર્ષની અજમાયશ પછી સમગ્ર રાજ્ય માટે તૈયાર થયેલો ધોરણ 6થી 8 નાં આ પાઠ્યપુસ્તકોને ક્ષતિરહિત બનાવવા પ્રયત્ન કર્યો છે, છતાં ક્ષતિ રહી ગઈ હોય તો ધ્યાન દોરવા વિનંતી છે.

શુભેચ્છા સહ

ડૉ. ટી. એસ. જોધી

નિયામક

જ.સી.ઈ.આર.ટી.

ગાંધીનગર

તા. 04-11-2019

પી. ભારતી (IAS)

નિયામક

ગુ.રા.શા.પા.પુ.મંડળ

ગાંધીનગર

પ્રથમ આવૃત્તિ : 2013 પુનઃમુદ્રણ : 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020

પ્રકાશક : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ‘વિદ્યાયન’, સેક્ટર ૧૦-એ, ગાંધીનગર વતી
 પી. ભારતી, નિયામક

મુદ્રક :

મુણભૂત ફરજો

ભારતના દરેક નાગરિકની ફરજ નીચે મુજબ રહેશે :*

- (ક) સંવિધાનને વફાદાર રહેવાની અને તેના આદર્શો અને સંસ્થાઓનો, રાષ્ટ્રધર્મનો અને રાષ્ટ્રગીતનો આદર કરવાની;
- (ખ) આજાદી માટેની આપણી રાષ્ટ્રીય લડતને પ્રેરણા આપનારા ઉમદા આદર્શને હૃદયમાં પ્રતિષ્ઠિત કરવાની અને અનુસરવાની;
- (ગ) ભારતનાં સાર્વભૌમત્વ, એકતા અને અખંડિતતાનું સમર્થન કરવાની અને તેમનું રક્ષણ કરવાની;
- (ઘ) દેશનું રક્ષણ કરવાની અને રાષ્ટ્રીય સેવા બજાવવાની હાકલથતાં, તેમ કરવાની;
- (ઝ) ધાર્મિક, ભાષાકીય, ગ્રાન્દેશિક અથવા સાંપ્રદાયિક ભેદોથી પર રહીને, ભારતના તમામ લોકોમાં સુભેળ અને સમાન બંધુત્વની ભાવનાની વૃદ્ધિ કરવાની, શ્રીઓના ગૌરવને અપમાનિત કરે તેવા વ્યવહારો ત્યજી દેવાની;
- (ઝી) આપણી સમન્વિત સંસ્કૃતિના સમૂહ વારસાનું મૂલ્ય સમજીતે જાળવી રાખવાની;
- (જ) જંગલો, તળાવો, નદીઓ અને વન્ય પશુપક્ષીઓ સહિત કુદરતી પર્યાવરણનું જતન કરવાની અને સુધારણા કરવાની અને જીવો પ્રત્યે અનુકંપા રાખવાની;
- (ઝ) વૈજ્ઞાનિક માનસ, માનવતાવાદ અને જિજ્ઞાસા તથા સુધારણાની ભાવના કેળવવાની;
- (ઝ) જાહેર મિલકતનું રક્ષણ કરવાની અને હિંસાનો ત્યાગ કરવાની;
- (ઝ) રાષ્ટ્ર પુરુષાર્થ અને સિદ્ધિનાં વધુ ને વધુ ઉન્નત સોપાનો ભાણી સતત પ્રગતિ કરતું રહે એ માટે, વૈયક્તિક અને સામૂહિક પ્રવૃત્તિનાં તમામ ક્ષેત્રે શ્રેષ્ઠતા હાંસલ કરવાનો પ્રયત્ન કરવાની;
- (ઝ) માતા-પિતાએ અથવા વાલીએ 6 વર્ષથી 14 વર્ષ સુધીની વયના પોતાના બાળક અથવા પાલ્યને શિક્ષણની તકો પૂરી પાડવી.

* ભારતનું સંવિધાન : કલમ 51-ક

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	પ્રકરણનું નામ	પાના નંબર
*	વન્દના	1
1.	ચિત્રપદાનિ 1	3
2.	ચિત્રપદાનિ 2	7
3.	આત્મશ્રદ્ધાયા: પ્રભાવ:	11
4.	એહિ સુધીર	15
5.	શીલાયા: પ્રવાસ:	18
*	પુનરાવર્તનમ् 1	24
6.	વિનોદપદ્યાનિ	28
7.	સર્વખ્યા	31
8.	મમ દિનચર્યા	37
9.	ભાષાસજ્જતા	43
*	પુનરાવર્તનમ् 2	57

वन्दना

जय जय हे भगवति सुरभारति
तव चरणौ प्रणमामः ।
नादब्रह्ममयि जय वागीश्वरि
शरणं ते गच्छामः ॥ जय ॥
त्वमसि शरण्या त्रिभुवनधन्या
सुर-मुनि-वन्दितचरणा ।
नवरस-मधुरा-कविता-मुखरा
स्मित-रुचि-रुचिराभरणा ॥ जय ॥
आसीना भव मानसहंसे
कुन्द-तुहिन-शशि-धवले ।
हर जडतां कुरु बोधि विकासं
सित-पङ्कज-तनु-विमले ॥ जय ॥

ललितकलामयि ज्ञान - विभामयि
 वीणा-पुस्तक-धारिणि ।
 मतिरास्तां नौ तव पद-कमले
 अयि कुण्ठाविष्हारिणि ॥ जय ॥

टिप्पणी

सुरभारतिहे वाणीनी देवी वागीश्वरी वाणीनी देवी आसीना बेठेली कुन्द मोगरानुं झूल
 तुहिनः खरङ्ग शशिधवला चंद्र जेवी सङ्केत पङ्कजम् कमण तनु शरीर मतिः बुद्धि आस्ताम् - थाओ.

विशेषः

मतिरास्ताम् मतिः आस्ताम्

भवान् जानाति किम् ?

- मासे पक्षद्वयं भवति - शुक्लपक्षः, कृष्णपक्षः च ।
- सर्पस्य जिह्वाद्वयं भवति ।
- त्रयः गुणाः सन्ति - सत्त्व, रजः, तमः च ।
- चत्वारः आश्रमाः सन्ति - ब्रह्मचर्यम्, गार्हस्थ्यम्, वानप्रस्थम्, संन्यासः च ।
- चत्वारः पुरुषार्थाः सन्ति - धर्मः, अर्थः, कामः, मोक्षः च ।

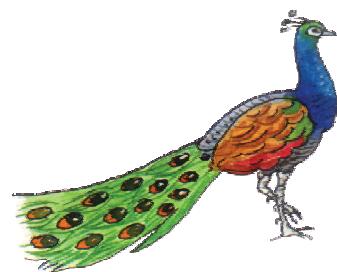

1

चित्रपदानि 1

एषः

सः

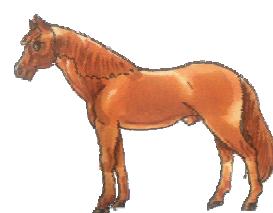
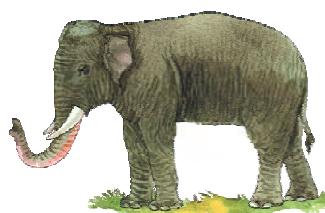
एषः शुकः ।

सः मयूरः ।

एषः श्वानः ।

सः सिंहः ।

एषः गजः ।

सः अश्वः ।

संस्कृत

3

कक्षा 8

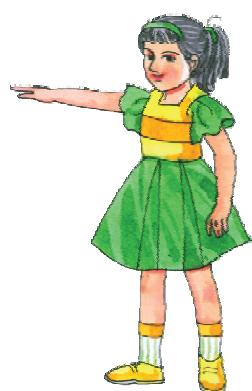
एषा

सा

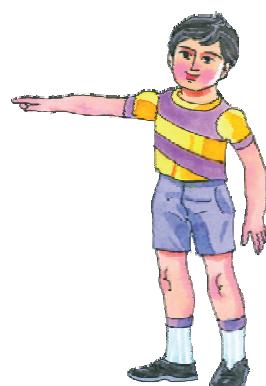
एषा बालिका ।

सा प्रतिमा ।

एषा उत्पीठिका ।

सा सञ्चिका ।

एषा गीता ।

सा पूजा ।

संस्कृत

4

कक्षा 8

एतत्

तत्

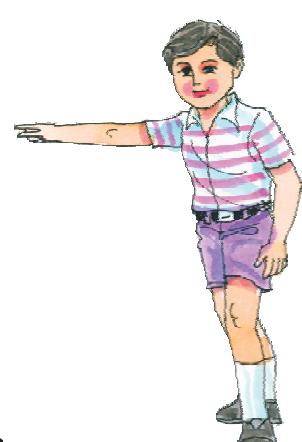
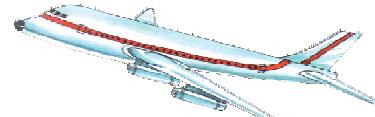
एतत् वातायनम् ।

तत् द्वारम् ।

एतत् पुस्तकम् ।

तत् चित्रम् ।

एतत् बसयानम् ।

तत् विमानम् ।

अहम्

त्वम्

अहं शिक्षकः ।

त्वं छात्रः ।

अहं बालिका ।

त्वं बालकः ।

अहं युवकः ।

त्वं युवती ।

संस्कृत

6

कक्षा 8

